

Nederland ondermijnt herstelplan Europese zeeën

Door te pleiten voor vrijblijvende maatregelen belemmert staatssecretaris Van Geel de totstandkoming van een daadkrachtige Europese Mariene Strategie, constateren **Thomas Rammelt** en **Femke Nagel**. Nederland gebruikt de bronnen van de Noordzee, maar wil geen harde afspraken voor verbetering maken.

Het gaat slecht met de Europese zeeën. Wereldwijd verdwijnen verschillende diersoorten versneld uit het ecosysteem. Als deze trend doorzet zijn alle vis- en schelpdierpopulaties vóór 2050 verdwenen en veel soorten lang daarvoor, signaleerde marien bioloog Boris Worm afgelopen maand in het toonaangevende *Science*. Zo luidt op dit moment in onze Noordzee al de alarmbel voor de kabeljauw, waarop ondanks alle waarschuwingen van wetenschappers nog steeds wordt gevestigd. Daarbij zijn overbevissing en destructieve visserijmethoden niet de enige gevaren voor de biodiversiteit. Ook chemische en radioactieve vervuiling, klimaatverandering en scheepvaart zorgen voor ernstige aftakeling van het mariene milieu. De Noordzee heeft de twijfelachtige eer één van de zeeën te zijn die er het slechtst aan toe is.

Om het Europese zeemilieu te beschermen, werken de Europese lidstaten op dit moment aan een geïntegreerd plan dat rekening houdt met alle factoren die een bedreiging vormen voor de zeeën: de Kaderrichtlijn Mariene Stra-

tegie. Uiterlijk in 2021 moet het milieu van de Europese wateren zijn hersteld. Vanaf volgende week is het aan de milieuministers in de Europese Milieuraad om tot overeenstemming te komen. Dan kunnen belangrijke punten nog uit de tekst worden verwijderd en ambities worden afgezwakt.

Het is echter bizar te zien dat de houding van Nederland de ontwikkeling tot een sterke en daadkrachtige Europese Mariene Strategie (EMS) ondermijnt, in tegenstelling tot bijvoorbeeld Zweden, België en Duitsland. Staatssecretaris Van Geel zet in op een weinig ambitieuze regelgeving zonder concrete doelen. Hij

Door deze opstelling blijkt Nederland zich in Europa te isoleren van vrijwel alle andere lidstaten

verkiest vage en niet bindende intentieafspraken ('streven naar') boven duidelijke doelstellingen ('zullen behalen'). Maar deze vrijblijvende afspraken zijn al gemaakt via regionale conventies als OSPAR. Bovendien dreigt Nederland met deze houding de andere Europese landen de mogelijkheid te ontnemen om met de EMS het herstel van hun zeeën eindelijk aan te pakken. Door deze opstelling blijkt Nederland zich in Europa te isoleren van vrijwel alle andere lidstaten.

Nederland profiteert enorm van de bronnen van de Noordzee. De crisissituatie waarin de Noordzee zich nu bevindt, moet snel worden gekeerd. Een goed zeemilieu is immers de basis voor het gebruik van onze zeeën in de toe-

komst. We moeten de EMS juist omarmen zodat een daadkrachtige en gezamenlijke aanpak van alle Europese zeeën mogelijk wordt. Nederland dreigt nu echter de korte termijn economische afwegingen te laten winnen van de langetermijnambitie én -visie.

Staatssecretaris Van Geel zou zich tijdens de Milieuraad vooral hard moeten maken voor een heldere definitie van een goede milieutoestand. Gezamenlijk moeten de lidstaten in de Mariene Strategie concrete criteria op een rij zetten die bepalen wat een goede milieutoestand van de zeeën inhoudt. Deze crite-

ria moeten gericht zijn op verbetering van de huidige toestand van de zeeën. Om geen dubbel werk te doen moeten de milieudoelstellingen uit internationale maar vrijblijvende afspraken zoals het OSPAR-verdrag in de EMS worden opgenomen. Ook moeten in de EMS de concrete bedreigingen voor de zeeën bij naam worden genoemd: overbevissing, destructieve visserijmethoden, klimaatverandering, chemische en radioactieve vervuiling, afval in zee, scheepvaart en eutrofiëring. Door slaggevend voor het slagen van de EMS is dat aan de milieudoelstellingen duidelijke en harde verplichtingen komen te hangen. Alleen dan wordt de Europese Mariene Strategie wat. Daarnaast is essentieel dat in de EMS de nale-

ving door de lidstaten van de Europese en internationale regels voor gebiedsbescherming, zoals de Vogel- en Habitatrichtlijnen en het OSPAR-verdrag wordt bevorderd. Het is belangrijk dat Nederland ervoor pleit dat in de EMS een harde deadline wordt opgenomen waarbinnen een coherent Europees netwerk van deze zeereservaten moet zijn beschermd. De bescherming van soortenrijke gebieden als de Doggersbank kan dan eindelijk verwezenlijkt worden.

Wat Greenpeace en Stichting de Noordzee betreft kiezen we voor een toekomst waarin de zeeën schoon, veilig, gezond en productief zijn en een hoge biologische diversiteit in stand houden. Dan houden we rekening met de toekomst van al die Nederlanders die met, aan, en van de zee leven. Pas als Nederland hierop inzet draagt zij bij aan de Europees breed gedragen ambities en voorkomt zij dat de EMS niet meer wordt dan een lege huls. De Europese wateren zijn lange tijd gebruikt zonder rekening te houden met de toekomst, waardoor de zeeën nu in een crisis verkeren. Het is aan de Milieuraad om te zorgen voor herstel met visie op een duurzame toekomst. De afgelopen verkiezingen tonen dat Nederland een socialer en groener beleid wil. Het is nu aan staatssecretaris Van Geel om dit op 18 december namens Nederland ook uit te dragen.

Thomas Rammelt en **Femke Nagel**

Thomas Rammelt is werkzaam bij Stichting de Noordzee, Femke Nagel bij Greenpeace

Neutrale regel biedt niet automatisch gelijke bescherming

Mensenrechtenverdragen garanderen rechten aan 'een ieder' en verbieden discriminatie op grond van, onder meer, geslacht. Iedereen is gelijk voor de wet en gelijk voor de rechter. Dat symboliseert Vrouwe Justitia met haar blinddoek. Neutrale regels bieden echter in de praktijk niet per definitie gelijke bescherming. Als het recht 'een ieder' daadwerkelijk gelijk wil beschermen, moeten we kijken naar het effect van een regeling, en bij de toepassing waar nodig rekening houden met verschillen, vindt Opzij-hoogleraar **Ineke Boerefijn**.

Traditioneel bieden de rechten van de mens vooral bescherming tegen overheidsacties in de openbare sfeer, met als gevolg dat huiselijk geweld, de meest voorkomende vorm van geweld tegen vrouwen, niet als schending van mensenrechten werd gezien. Het werd slechts gezien als een privéprobleem. Meer dan 10% van alle vrouwen heeft ooit in haar leven te maken met mishandeling door haar partner, in sommige landen ligt dat percentage zelfs rond de 60%. Vrouwenorganisaties wezen op de ernst en de omvang van geweld tegen vrouwen, en maakten duidelijk dat het negeren van dit probleem ertoe leidde dat vrouwen onvoldoende bescherming hadden van mensenrechteninstrumenten. Dankzij hun intensieve en succesvolle lobbies is nu algemeen aanvaard dat geweld tegen vrouwen, zowel in de openbare sfeer als in de privé sfeer, een schending van mensenrechten is.

Verschillende mensenrechten kunnen in het geding zijn. Het gaat om het recht op leven, als familieleden vrouwen doden omdat zij als vrouw de familie-eer hebben beschadigd door met een man te praten die niet hun broer of hun vader is. Het gaat om het recht gevrijwaard te zijn van marteling, als soldaten vrouwen verkrachten in oorlogstijd. Het gaat om aantasting van de lichamelijke integriteit als gesneden wordt in de genitaliën van een meisje. Het recht gevrijwaard te zijn van wrede en onmenselijke behandeling is in het geding als een vrouw door haar partner wordt mishandeld, en het kan zelfs om marteling gaan. Seksueel geweld kan leiden tot besmetting met

De blinddoek van Vrouwe Justitia symboliseert de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de rechterlijke macht, wat ook tot de fundamentele rechten van de mens hoort. Het negeren van relevante verschillen tussen mannen en vrouwen leidt echter tot onrechtvaardige uitkomsten. In dergelijke gevallen moet de blinddoek opzij, aldus Ineke Boerefijn. Foto: HH/Truus van Gog

HIV/AIDS, wat ernstige gevolgen heeft voor de gezondheid.

Geweld tegen vrouwen treft hen, omdat zij vrouw zijn. Het is daarom een vorm van discriminatie. Culturele, religieuze en traditionele opvattingen leiden tot een ondergeschikte positie van vrouwen, en geweld tegen vrouwen is niet alleen uiting van die ongelijke positie, maar wordt ook gebruikt om die in stand te houden. Beleid gericht op de bestrijding van vrouwenmishandeling kan alleen effectief zijn als het mede is gericht op het versterken van de positie van vrouwen in de samenleving en de uitbanning van vooroordelen, gewoontes en stereotype opvattingen. Dat betekent dat beleid over huiselijk geweld moet zijn ingebed in het emancipatiebeleid. Seksneutraal beleid miskent de achterliggende oorzaken van geweld tegen vrouwen. Geweld tegen vrouwen zal niet worden uitgeroeid als de positie van vrouwen in de maatschappij niet verandert. In

het Nederlandse beleid over huiselijk geweld is die koppeling niet gemaakt, behalve als het gaat om geweld tegen allochtone vrouwen.

Dat mensen rechten hebben, brengt mee dat staten verplichtingen hebben. Het is nodig bij de concretisering van deze verplichtingen aan te sluiten bij bestaande mensenrechtennormen en de uitleg daarvan in jurisprudentie. Dat onderstreept dat geweld tegen vrouwen een schending is van internationaal aanvaarde en beschermde mensenrechten, en dat de consequenties van schendingen voortvloeien uit het internationale recht. Als de deskundigen die zich vanuit verschillende invalshoeken met geweld tegen vrouwen bezighouden een mensenrechtenbenadering volgen, helpt dat een einde te maken aan de bestaande verkokering tussen de aandachtsgebieden rechten van de mens en vrouw en recht. Overheden zijn onmiddellijk aansprakelijk vol-

gens het internationale recht als overheidsfunctionarissen geweld tegen vrouwen plegen. Het VN-Verdrag tegen marteling geeft daarvoor een goed kader. Tot voor kort hield het Comité tegen Marteling, dat toeziet op de naleving van het Verdrag, zich nauwelijks bezig met sekspecifieke schendingen. Recente uitspraken lijken erop te duiden dat daar verandering in komt. Het zou nuttig zijn als deskundigen op het gebied van geweld tegen vrouwen dit Verdrag meer gebruiken in hun werk.

Overheden kunnen ook aansprakelijk zijn voor huiselijk geweld, dus als er niet direct een overheidsfunctionaris bij betrokken is. Dat is het geval als de overheid onvoldoende maatregelen heeft getroffen om geweld tegen vrouwen te voorkomen en te bestrijden. Bij het beoordelen of dat het geval is, wordt gekeken naar algemene maatregelen van beleid, maar ook naar het optreden in concrete gevallen – heeft de overheid genoeg gedaan om geweld tegen vrouwen te voorkomen en te bestrijden?

De blinddoek die in het verleden leidde tot blindheid voor de verhalen van vrouwen begint doorzichtig te worden. De blinddoek van Vrouwe Justitia symboliseert de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de rechterlijke macht, wat ook tot de fundamentele rechten van de mens hoort. Het negeren van relevante verschillen leidt echter tot onrechtvaardige uitkomsten. In dergelijke gevallen moet de blinddoek opzij.

Ineke Boerefijn

De auteur is Opzij-hoogleraar. Deze leerstoel is ondergebracht bij het Centrum voor Gender en Diversiteit van de Universiteit Maastricht. Bovenstaande tekst is een bewerking van de oratie die zij afgelopen vrijdag uitsprak.

Perspectief

Onder redactie van Barbara Nieuwenhuijsen. Artikelen op deze pagina geven alleen de mening van de auteur weer. De redactie behoudt zich het recht voor artikelen te weigeren, te redigeren of in te korten. U kunt uw bijdrage (maximaal 800 woorden) sturen naar Staatscourant, Postbus 20020, 2500 EA DEN HAAG of b.nieuwenhuijsen@sdu.nl onder vermelding van Perspectief.